

ԳՐԱԿԱՆ

Հ Ա Մ Ա Ր Յ Ե Ն

ՍՈՎՐԱՏԻ ՄԱՆԸ

(Եւր. Սիոն, քի 9 էջ 268)

- Արդէ՛ն իւկ լեռներուն վրայ իջած էր արեւն,
 եւ դաշտերն ու ավիներ շողախաղաց բերելով,
 ու կը բուէր՝ աշխարհի սալով հրածեօս մը շրթեղ՝
 Կ'երթար մանկանայու Աստուծոյ գիրկը պայծառ:
- 335 Հօտե՛րը կ'իջնէին բարձունքներէն Տայգեօսի.
 Հիւմեօսի կողերո՛ւն վրայ ըստերն էր հանգչած.
 Կը լողար Կիւրերուն ուկիանի մը մէջ ոսկի,
 Ծովուն վրայ դեռ քափառող կանխայարոյց ձկնօրսը
 Ընդհատում իր արեւին չափ դնելով ավիին մօտ,
- 340 Իր բուլցած առագաստը կը ծալէր երգելով,
 Մըրնգի ձայնն անտառներէն՝ եւ ծովայած այդ երգերն
 Յղին հեծմունքներով մինչեւ մեզի կուգային,
 Կուգային խառնուիլ հառաչներուն մեր ջըխտը,
 Զերդ հանանց մ'իրիկուան որ մութին մէջ կը լուծուի:
- 345 Փութա՛նք, բարեկամներ, լոգանքի ժամն է արդէն:
 Ըստուկներ, ջուր լեցուցէ՛ք ամանին մէջ սղընձի,
 Կ'ուզեմ աստուածներուն նըւիրել զո՛ւ մը անքիծ:
 Ըսաւ, ու սուգուելով սափորին մէջ կարկաչուն,
 Ինչպէս բազինին մօտ զոհարար քա՛ւրճը կ'ընէ,
- 350 Չեմբերուն մէջ առաւ ազատարար այն ջուրէն,
 եւ, երկ'ցրս քափելով հակին վրայ զոր քշէց,
 Անո՛վ վրտակահոս երիցս իր կուրծքը լըաց,
 Ծիրանի փողով մ'յետոյ սրբելով այդ կայրակներն
 Օծեց գլուխն անուշ իւղով. ըսկաւ խօսիլ վերսին.
- 355 «Աստուածը կը մօռնանք՝ իր հեօքերը պաշտելով.
 Ապողոն բող գիւ պանէ՛ հայհոյելէ Շնորհներն,
 Այ եքէն որ երկնային յարկի սակ կեանք կը հեղու
 Ո՛չ կապարներ Սէրին, ո՛չ Իրիսին խղատեան
 Ո՛չ ալ մանաւանդ պայծառ զօտին Աստուծան»

335. Տայգեօս, Սպարսայի մօտ լեռ մը, որուն վրայ Լակեղեմնացիները Բաֆոսի տները կը կառուէին: 337. Կիւրերուն Բիովսիայ այն լեռն՝ որ նուիրում էր Դիօսի եւ Մուսաներուն: 336. երեք Շնորհները կամ Խօրի-թաները զեղեցկութեան անձնատարութիւններն էին քս հեքամոտական առաքելաց: 357. եքէ, դից մասնաւա-կը: 358. Դից պատգամաւոր Իրիսի խղատեար կը համարուէր ծիածանը:

- 360 Որ կապով մը կաթոգին կը շղթայէ բընութիւնն,
 Ո՛չ Կռնոսն յաւէժ եւ կամ արի ու մեծ Արամազդն,
 Ո՛չ բոլոր դիմն երկնային, երկրաւոր եւ շրական,
 Ողիմպի կամ Եդիսեան դաւսի բոլոր էակներն
 Ասուծոյ պատկերն են լոկ՝ աստուածացած մեզմով իսկ,
 365 Կամ գիրերն են իր անուան՝ բնութեան վրայ դրօժնւած.
 Շուք մըն են զոր Աստուած կը նետէ մեր ոգւոյն վրայ:
 Իբրեւ աստուածային՝ միտքս զանոնք կը պաշտէ,
 Ինչպէս արեւոյտին մէջ կ'ողջունենք արեգակն.
 Ու քրեւս ուր ուրեմն հընարածոյ այդ դիմնն,
 370 Երկի՛նք եւ զըծօթք զոր հընարնէ՛ր կ'երգեն՝
 Ձե՛ն անուոս լոկ հանճարէն յղացուած սին անուրջներ,
 Այլ փաղփուն աստիճաննէ՛ն են անասնման սաղմոսին՝
 Որ՝ սա լա՛յն սիեզերքին էակներէն ցան ու ցիր՝
 Կ'անջատէ, կը զօղէ բոլոր աստղերը պէտպէս:
 375 Թրեւս արդարեւ՝ տարածութեան մէջ անմուն՝
 Ամէ՛ն շարժող բանի մէջ կայ ըսփիւ հոգի մը
 Ու փաղուն այդ աստղե՛րը մեր գլխէն վեր ցանուած՝
 Արեւներ են կենդանի, կամ հըրատներ ոգեւոր.
 Անաբեկ իր ափերը միտ կոծող Ովկիանն
 380 Իր գոռ կոճակներով կը քաւալէ բարկ հոգի մ',
 Ու ջինջ երկնի մը մէջ պացող մեր օդն անուշակ
 Ոգի՛ մ'! Կապուտակ քեւերու վրայ ծածանող,
 Միքէ՛ տիւն աչք մը չէ՞ լուսապատար, եւ զիւերն
 Իր իսկ կո՛ւրք բոլարկող զեղեցկութիւն մը չճնաղ.
 385 Վերջապէս երկրնի մէջ՝ երկրի վրայ՝ ամէն տեղ
 Ամէն ինչ միտք է եւ կեանք, ու աստուած է ամէն բան:
 Բայց դուք հաւատացէ՛ք մարեմու մօտ իմ ձայնիս.
 Մեր աչքին տեսնելի այդ դիմերէն շա՛տ անդին
 Կա՛յ բնութեան ծոցին մէջ, կա՛յ եւ խորերն երկրնիին
 390 Բան մը խորհրդաւոր՝ աներեւոյթ ու մըռայ
 Չոր հարկն ու հանճար կը հոչակեն մեծածայն,
 Եւ հաւատք միայն՝ աչքն հոգւոյն՝ զայն կը տեսնէ.
 Տարեկից է օրերուն՝ յաւերժական դարերուն,
 Իբր անմուն մեծ է Ան, միակ իրեւ միութիւն.
 395 Հընար չէ՛ անուանել զայն, ու չենք կրնար ճշտափել.
 Առաջին ստորագւումն է՝ ըլլալ վեհ ու անհաս.
 Միջոցի՝ ժամանակի մէջ, երէկ՝ վաղն ու այսօր.
 Թէ իջնենք քէ վերանալ՝ իրեն միայն կը մօտիմք:
 Ամէն ինչ որ կը տեսնէք իր գօրութիւնն է անբաւ,
 400 Ամէն ինչ որ կը խորհիմք իր էութիւնն է վրսեմ.
 Ուժ ու սէր, հեմարտութիւն, բոլոր բարւոյն արարիչ,
 Աստուածն աստուածներու, միակն է ան, իմս է ան»... .

- Բայց, ըստ Կեբիս, ո՞վ բսեղծեց չարն:— Ոնիրը.
 Յանցապարս մարդերու օրինաւոր այդ պատիժն.
- 405 Այս ինկած երկագունսին վրայ չարիքն, մահը.
 Միեւնոյն օրը ծրնան, աստուած զանոնք չի՛ հանչնար.
 Թէ հրապուր մը վաստիսար, եղեւնաւոր բոց մ'արդէն
 Յանկուցած ըլլայ նիւթն ու ամի դէպի հոգին,
 Թէ կեանքը մանաւանդ՝ կարի հուժկու հանգոյցով
- 410 Հոս մեր մի՛սքն ըզգայութեանց հետ շաղկապով պնդակապ՝
 Երկուքին ալ քափանցէ շրմաշողի սարփանքով,
 Մեծ խորհուրդ մը սակայն միաւորած է զանոնք:
 Գարեւի այդ միացումն է բուն չարիքն, ու մահը՝
 Գարման եւ պատուհան՝ կը խորակէ զայն բունի:
- 415 Բայց վերջին պահուն՝ ուր կապն այդ հիմնեան կը խրզուի,
 Վերսին կը նրանէ հոգին անարգ այդ սարբերն,
 Ու վե՛ր՝ անմահութեան համանչներով կը բռչի,
 Դէպի երջանկութեան՝ նամարսութեան ա՛յն աշխարհն:
 Եւ Կեբիս ըստ, գիտե՞ս աներեւոյթ աշխարհին
- 420 Ճամբան, ու քո աչիդ տեսանելի՞ է ուրեմն.
 — Անոր կը մօտեամ, եւ գտնելու համար զայն...
 — Ի՞նչ պէ՛տ է, հարցոյց փեղոն: — Անքիծ ըլլալ ու մեռնի՛լ:
 (Շարունակելի) Ե. Ե. Դ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐՔ ՄԱՇՈՂՏԻ

ՈՒՂՂԵԱՄ, ԵՒ ՍՐԲԱԳՐԵԱՄ,

Ներածութիւն

Նմանօրինակ անգոյ գաւառ մը փրն-
 արած են Փորթուգալ փաշա (Եղիշէ) և
 Հայր Միսքճեան (Հանգ. Ամսօրեայ, մայիս
 1920) Կորիւնի էջերէն: Բայց չհասկը-
 նալով. «Որպէս զի տէր եպիսկոպոսն (Սա-
 հակ) էջերէն և նա (Մաշթոցի) ի սփիւռս
 հեթանոսաց զբանն կենաց սերմանիցեն»
 (էջ 24): Հայր Միսքճեան կ'ուզէ հանել
 զայն «Կայէն կոչուած բերդէն, որուն թուի
 թէ չըջակայք Կայենականք կ'անուանէին»:
 Արդ, Կայէն է Պահլ. բառն Kayan թա-
 րաւորական (տե՛ս Bundahish ԻԱ. 7. Կայ-
 եան տոհմ, Bahman Yazt Գ. 14 արքայ-

ազն Կայեան տոհմէ, առասպելական փառ-
 քով զիւցազնական թագաւորական տոհմ,
 որմէ եղողները Կայ=Kaï յորջորջումը կ'ու-
 նենային իրենց անուան կցուած. Կայկա-
 ւոս KaïKaws, Կայկաւատ KaïKobad, Կայ-
 խոսրով KaïKhosru): Այս բառին կը հան-
 դիպինք նաև Սերէոսի մէջ. «Որոյ (Որմիզդ
 արքային Պարսից) մայր իւր զուտար է
 Խաքանայ մեծի արքային Թեոալացոյ՝
 կին Խոսրովայ (հօր Որմիզդի), հօր սորա
 անունն Կայէն, որ թէպէտ և ի հայրենեաց
 մեծագոյն, ևս առաւել մեծագոյն և զա-
 զանագոյն ի հայրենեաց կողմանէ»: Այս
 Կայէն բառը չհասկնալով և յատուկ անուն
 համարելով՝ ամբողջ հատուածին իմաստէն
 զրիպեր են բոլոր քննարանք և բանա-
 սէրք: Նէօլոգէկէ կ'առաջարկէ կարգաւ Կա-
 կին իբր անուն Որմիզդի մօր (մինչդեռ բը-
 նագրին «Հօր սորա անուն» կ'ակնարկէ Որ-
 միզդի հօր կոչումը): Նոյնպէս զրիպած է
 Պատկանեան. իսկ Մակէր (Histoire d'He-
 raelius par l'Evêque Sébéos) բոլորովին